

Oponentský posudek na disertační práci JUDr. Saskie Poláčkové

„Zabezpečovacie prostriedky v súkromnom práve“

Právní úprava zajišťovacích prostředků se těší velkému zájmu právní teorie i právní praxe. Tento zájem je zcela pochopitelný neboť souvisí s funkcemi zajišťovacích prostředků, které významně a nezastupitelně přispívají k právní jistotě smluvních stran při úvěrových smlouvách tím, že posilují v řadě směrů právní postavení věřitele, kterému se tak dostává jistoty, že prostředky poskytnuté dlužníkovi mu budou vráceny.

V současné bankovní praxi se nelze prakticky již setkat s nezajištěnými úvěry.

Autorka v úvodu práce vytyčuje odvážnou (ale současně i velmi problematickou) tezi, podle které je „záložné právo jako zabezpečovací prostriedok v súkromnom práve je schopilý nahradit všetky zabezpečovacie inštitúty“. Tuto tezi, ke které se v průběhu práce opakovaně vrací, se v dalších částech práce snaží prokázat, aby v závěru konstatovala s očividným zklamáním, že proklamovanou tezi lze potvrdit jen částečně (s. 183) vzdor tomu, že předložila vlastní (a relativně původní) členění zajišťovacích prostředků.. Uzavírá, že nelze zástavním právem nahradit takové zajišťovací instituty, kde samo zajištění má osobní povahu (jde především o ručení). Rozmanitost sociálního života, individuální potřeby a zájmy soukromých osob však v dnešních tržních podmínkách nemohou vystačit jen s jedním zajišťovacím prostředkem, proto soukromé právo nabízí celou řadu zajišťovacích prostředků, ze kterých mohou jak věřitelé, tak i dlužníci zvolit ten, který jim nejvíce z ekonomických, majetkových aj. důvodů vyhovuje nejlépe.

I když název práce předpokládá výklad všech zajišťovacích prostředků (které autorka někdy až příliš stručně „představuje), těžiště práce spočívá v rozboru zástavního práva, zejména jednotlivých způsobů jeho vzniku, znaků a realizace (včetně insolvenčního řízení). Z tohoto pohledu obsah práce téma práce zvolené téma zcela nevyčerpává.

Historický vývoj právní úpravy zástavního práva (s 40.n) od římského práva do současnosti považuji za správný, avšak zbytečně podrobný.

Výrazným kladem práce je, že autorka „oživuje“ práci i výkladem nové právní úpravy zástavního práva ve Slovenské republice, která nabyla účinnosti počínaje rokem 2003. K této nové právní úpravě se průběžně vrací, i když někdy je to na úkor čtenářského pohodlí, protože čtenáři není vždy jasné, o jaké právní úpravě autorka hovoří, tj. zda předmětem

výkladu je právní úprava česká či slovenská. Autorka zasvěceně srovnává legislativní změny, ke kterým došlo na úseku zástavního práva v obou právních úpravách po roce 2002; správně přitom využívá zejména teoretických prací předního slovenského civilisty prof. J. Lazara. Při povaze zástavního práva správně zdůrazňuje jeho znak subsidiarity a akcesority, kterým se relativně podrobně věnuje na st. 77n. V celé disertační práci používá zejména metodu historickou, teleologickou, komparativní analytickou a syntetickou.

Autorka se neubráníla zjednodušujícím -byť v současné době akcentovaným názorům, podle nichž je rovné postavení soukromých osob v občanském právu v rozporu s konstrukcí soukromého a občanského práva, které je tvořeno autonomií vůle (s.141). Tento názor však nemá jednoznačnou oporu ani ve významné části teorie, ani v legislativě (srov. i návrh úvodních ustanovení nového slovenského občanského zákoníku, návrh polské občanskoprávní úpravy či úvodní texty maďarského občanského zákoníku).

Vztahu mezi zástavním právem a zajišťovacím převodem práva se věnuje autorka na více místech, mj. i na s. 176. Uvádí sice, že „kardinální rozdíl spočívá v samotné podstatě nebo v charakteru toho kterého zajišťovacího institutu“, ale v čem tato podstata či charakter obou institutů již spočívá, na tomto místě neuvádí; zřejmě však měla na mysli odlišnost názorů na právní povahu zástavního práva uvedenou již dříve na s. 174.

S ohledem na novou a moderní úpravu slovenského zástavního práva z roku 2002 promeškala autorka podle mého názoru příležitost posoudit z pohledu slovenské právní úpravy účinnou úpravu zástavního práva v České republice a zejména pak úpravu nově navrženou (která bezesporu rysy podobnosti se slovenskou úpravou nese). Ze změn vnesených do občanského zákonodárství novelou občanského zákoníku SR autorka upozorňuje především na přímý výkon zástavního práva zástavním věřitelem (s. 127n.). Slovenský OZ stanoví, že „při výkone záložného práva koná záložný veriteľ v méně záložcu“(§ 151, odst. 6 slovenského OZ). Z toho autorka dovozuje (s. 127), že nový vlastník nadobudne věc od nevlastníka“. Komentářová literatura je opatrnější, když uvádí k tomuto ustanovení mj....“tretie osoby, ktoré nadobúdajú záloh s takými účinkami, akoby ho nadobudli od vlastníka, resp. od osoby oprávnenej nakladať so zálohom“ (srov. Vojčák, P.:a kol. Občianskz zákonník, 3.vydání ,Iura Edition, 2011, s. 454). Právní názor autorky by bylo vhodné v rámci obhajoby prohloubit; zejména se klade otázka po povaze tohoto zastoupení (zákonné, přímé, nepřímé). Řešení přijaté slovenským občanským zákoníkem vede k otázce, zda nový český občanský zákoník (NOZ) upravuje v ustanoveních § 1359n. podobné zmocnění ve prospěch zástavního věřitele; jakým jménem bude zástavní věřitel vystupovat při veřejné dražbě ?

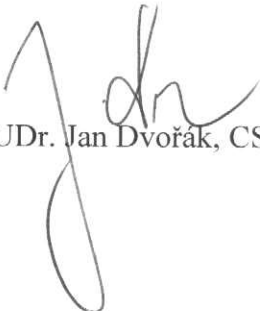
Neméně zajímavou otázkou je určení předmětu zástavního práva. Podle § 151d odst. 4 slovenského občanského zákoníku lze zástavní právo zřídit na věc, právo, jinou majetkovou hodnotu, byt nebo nebytový prostor, který zástavce získá v budoucnu, a to i tehdy když vzniknou (tyto statky) v budoucnosti. Slovenský občanský zákoník tak výslovně připouští zástavu věci budoucí. Je s tímto poněkud podrobnějším vyjádřením slovenského občanského zákoníku souladné i ustanovení nového občanského zákoníku v § 1310, které připouští zřízení zástavního práva k věci, k níž zástavnímu dlužníkovi vznikne vlastnické právo teprve v budoucnu (srov. i úpravu obsaženou v § 1341 nadepsanou „budoucí zástavní právo“)?

Zkušenosti z aplikační praxe nové právní úpravy zástavního práva ve Slovenské republice postrádám, byť by byly pro českého čtenáře –se zřetelem k novému občanskému zákoníku-mimořádně zajímavé.

I když disertační práce vykazuje jisté znaky popisnosti (zvláště v historických partiích), naplnila autorka požadavky kladené na disertační práce především tím, že prokázala způsobilost zpracovat nelehkou soukromoprávní otázku, vyvodit odpovídající závěry, to vše při důkladné znalosti odborné literatury a bohaté soudní judikatury.

Proto oponovanou práci JUDr. Saskie Poláčkové doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 5.9.2013

Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.